

AHMET HAŞİMin bu muhteşem yazısı; Dergah Dergisinde (1921) yayınlanmış ve yazarın 1928de yayınlanan Gurebahaneî Laklakan kitabına alınmıştır. Bu yazı, edebiyatımızın (ve sosyolojimizin) klasiklerindendir; Batılılaşma tarihimizin en anlamlı ama en hazin göstergelerinden birisidir.

MÜSLÜMAN SAATİ

İstanbul'u yenileştiren ve yerlisini şaşırtan istilâların en gizlisi ve en tesirlisi yabancı saatlerin hayatımıza girişi oldu. "Saat"ten kastımız, zamanı ölçen âlet değil, fakat bizzat zamandır.

Eskiden kendimize göre yaşayışımız, düşünüşümüz, giyinişimiz ve kendimize göre, dinden, ırktan ve an'aneden (gelenekten) hayat alan bir zevkimiz olduğu gibi, bu üslub-ı hayata göre de "saat"lerimiz ve "gün"lerimiz vardı. Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları ve nihayetini akşamın ziyaları (ışıkları) tayin eder. Madenden sağlam kapaklar altında mahfuz (saklı) tutulan eski masum saatlerin yelkovanları, yorgun böcek ayakları tarzında, güneşin sema üzerindeki seyriyle az çok münasebetdar bir hesaba tebaan (uyarak), minenin rakamları üzerinde yürürler ve sahiplerini, zamandan takribî (doğruya yakın) bir sıhhatle, haberdar ederlerdi. Zaman namütenahi (sonsuz) bahçe ve saatler orada açar, gâh sağa gâh sola mail, güneşten rengârenk çiçeklerdi.

Ecnebi saati iptilasından (düşkünlüğünden) evvel bu iklimde, iki ucu gecelerin karanlığıyla simsiyah olan ve sırtı, muhtelif evkatın (vakitlerin) kırmızı, sarı ve lâcivert ateşleriyle yol yol boyalı, azîm (büyük) bir canavar halinde, bir gece yarısından diğer bir gece yarısına kadar uzanan yirmi dört saatlik "gün" tanılmazdı. Ziyada (ışıkla) başlayıp ziyada (ışıkla) biten, on iki saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı. Müslümanın mesut olduğu günler, işte bu günlerdi; şerefli günlerin vakayiini (olaylarını) bu saatlerle ölçtüler.

Gerçi, felekî (astronomik) hesabâta (hesaplara) göre bu "saat" iptidaî (ilkel) ve hatalı bir saatti, fakat bu saat hatıratın kutsi saatiydi. Zevali saatin (öğle vaktini esas alan alafranga saatin) adat ve muamelâtımızda (adet ve uygulamalarımızda) kabulü ve ezanî saatin (güneşin battığı zamanı 12 olarak kabul eden saatin) geri safa düşüp camilere, türbelere ve muvakkithanelere (vakit hesaplanan yerlere) bırakılmış metruk bir "eski saat" haline gelişi, hayatı tarz-ı rüyetimizin (bakış tarzımızın) üzerinde vahim (korkunç) bir tesiri haiz (sahip) olmamış değildir.

Giden saatler babalarımızın öldüğü, annelerimizin evlendiği, bizim doğduğumuz, kervanların hareket ettiği ve orduların düşman şehirlerine girdiği saatlerdi. Bunlar, hayatı etrafımızda serbest bırakan geniş lâkayt dostlardı. Gelen yabancılar ise hayatımızı onu meçhul bir düstura göre yeniden tanzim ettiler ve ruhlarımız için onu tanılmaz bir hale getirdiler. Yeni "ölçü" bir zelzele gibi, zaman manzaralarını etrafımızda zir ü zeber (alt üst) ederek, eski "gün"ün bütün sedlerini (engellerini) harap etti ve geceyi gündüze katarak saadeti az, meşakkati çok, uzun, bulanık renkte bir yeni "gün" vücuda getirdi. Bu Müslümanın eski mesut günü değil, bedmestleri (kötü sarhoşları), evsizleri, hırsızları ve katilleri çok ve yeraltında mümkün olduğu kadar fazla çalıştırılacak köleleri sayısız olan büyük medeniyetlerin acı ve nihayetsiz günüdür.

Unutulan eski saatler içinde eksikliği en ziyade hasretle tahattur edilen (hatırlanan) saat akşamın on ikisidir. Artık "on iki" solgun yeşil sema altında, ilk yıldız karşı müezzinin Müslümanlara hitap ettiği, sokakların lâcivert bir sisle kaplandığı, ışıkların yandığı, sinilerin kurulduğu ve yarasaların mahzenlerden çıkıp uçuştığı o müessir ve titrek saat değildir. Akşam telâkkisinden koparak, gâh öğlenin hararetinde ve gâh gece yarılarının karanlığında mevhum (mevcut olmayan) bir zamanı bildiren bu saat, şimdi hayatımızda renksiz ve şaşkın bir noktadır. Yeni saat, Müslüman akşamının mahzun ve muş'şa (şaşaalı) dakikasını dağıttığı gibi, yirmi dört saatlik yabancı "gün"ün getirdiği maişet şekli de bizi fecr âleminden mehcûr (uzak) bıraktı. Başka memleketlerde fecri yalnız kırdan şehre sebze ve meyve getirenlerin ahmak gözleriyle muhtarilerin şişkin kapaklar içinden bakan kırmızı ve perişan gözleri tanır. Bu zavallılar için fecrin parıltıları, yeniden boyuna geçirilecek olan hayat ipinin kanlı ilmeğini aydınlatan bir ziyadır.

Hâlbuki fecir saati, Müslüman için rüyasız bir uykunun nihayeti ve yıkanma, ibadet, neşe ve ümidin başlangıcıdır. Müslüman yüzü, kuş sesleri ve çiçek kokuları gibi fecrin en güzel tecellilerindendir. Kubbe ve minareleri o alaca saatte görmemiş olan gözler, taş a en ilâhî manayı veren o muhayyirü'l-ukul (akılları durduran) mimârîyi anlamış değillerdir. Esmer camiler, fecrden itibaren semavî bir altın ve semavî bir çini ile kaplanır ve İslâm ustalarının natamam eserleri o saatte tamamlanır. Bütün mabetler içinde güneşten ilk ziya alan camidir. Bakır oklu minareler, güneşi en evvel görmek için havalarda yükselir.

Şimdi heyhat, eski "saat"le beraber akşam da, fecir de bitti. Birçoklarımız için fecir, artık gecedir ve birçoklarımızı güneş, yeni ve acayip bir uykunun ateşlerinden, eller kilitli, ağız çarpılmış, bacaklar bozuk çarşafı dolanmış, kıvranırken buluyor. Artık geç uyanıyoruz. Çünkü hayatımıza sokulan yeni ve fena günün eşiğinde çömelmiş, kin, arzu, hırs ve haset sürülerinin bizi ateş saçan gözlerle beklediğini biliyoruz. Artık fecri yalnız kümeslerimizdeki dargın ve mağrur horozlara bıraktık. Şimdi Müslüman evindeki saat, başka bir âlemin vakitlerini gösterir gibi, bizim için gece olan saatleri gündüz ve gündüz olan saatleri gece renginde gösteriyor.

MÜSLÜMANIN SAATİ NE OLMALI

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Cuma, 19 Nisan 2024 05:54 - Son Güncelleme Cuma, 19 Nisan 2024 05:54

Çölde yolunu şaşırانlar gibi biz şimdi zaman içinde kaybolmuş kimseleriz.

*AHMET HAŞİM'in bu muhteşem yazısı; Dergâh Dergisi'nde (16 Mayıs 1337/1921, c.I, nr.3) yayınlanmış ve yazarın 1928'de yayınlanan Gurebâhâne-i Laklakân kitabına alınmıştır.

*Bu yazı, edebiyatımızın (ve sosyolojimizin) klasiklerindendir. (Bazı kelimelerin karşılıkları parantez içinde verilmiş, paragraflar tarafımızdan oluşturulmuş ve bazı cümleler siyah ile dizilmiştir.)

Ahmed Haşim, sembolizme yaklaşan şiirleriyle Türkçenin en temiz ve en asil örneklerini vermiş büyük bir şairimizdir. Toplum sorunlarına ilgi duymamakla suçlanan şairimizin bu yazısında bu yargının ne kadar haksız çıktığını da görüyoruz.

Müslüman Saati, Batılılaşma ya da yozlaşma tarihimizin en anlamlı ama en hazin göstergelerinden birisidir. Evet, hayatımızdan büyük bir şey koparılmıştır, o da İslam'dır. Bu rahatsızlığı iki yüzyılı aşan bir zamanda, büyük küçük herkes duymakta; herkes kendi zaviyesinden ifade etmektedir. Melankolik bir "akşam" şairi diye nitelenen Ahmed Haşim de şairliğinin o muhteşem ruh keskinliğiyle konuyu en güzel ve ince bir şekilde ifade etmiştir. Anlatış tarzından onun hangi tarafta olduğunu anlamak zor değildir.

Çölde yolumuzu şaşırmak istemiyorsak İslam zamanını yeniden kurmak mecburiyetindeyiz; birey ve toplum hayatımızda İslam'ı yeniden zamanlaştırmak zorundayız. Batılı ve batıl zamana esir olmamak için kendi vaktimizi bulmak, kurmak ve yaşamak durumundayız.

10 Temmuz 2010,9:47, Cumartesi